

FELSEFE AKADEMİSİ

YIL: 2024

ÖZEL EK: MANTIK VE ARGÜMANTASYON

EDITÖR: İLKER ÜNSAL

BÖLÜM I: TEMEL KAVRAMLAR VE ZİHİNSEL SÜREÇLER

DÜŞÜNME

İnsanın evreni anlamaya ve açıklamaya, yaşamını anlamlandırmaya ve bir dünya görüşü oluşturmaya çalıştığı beceridir. Zihnin karşılaştırma yapma, ayırt etme, birleştirme ve bağlantıları anlama yetisidir.

DİL

Duygu ve düşüncelerin sembollerle ifade edilmesidir ve iletişim aracı olarak kullanılır. Toplum tarafından kabul edilmiş semboller sistemidir.

İMGE

Duyusal bir yaşantının zihinsel temsilidir; deneyimlenen nesne veya olayın zihinde canlandırılmasını sağlar.

KAVRAM

Bir nesne, olay ya da durumu temsil eden genel ve soyut bir tasarımdır; birçok nesnenin ortak özelliklerinin zihinsel bir ifadesidir.

SÖZEL DÜŞÜNME

Düşünme sürecinde kullanılan dilin yapı, özellik ve kurallarının etkisi altında gerçekleşen düşünmedir.

MANTIK

Doğru düşünme kurallarını belirleyen ve akıl yürütmenin yapısını inceleyen bilimdir.

BÖLÜM II: AKIL İLKELERİ VE MANTIKSAL TEMELLER

AKIL İLKELERİ

Akıl yürütmelerin doğru olması için gerekli olan ilkelerdir.

ÖZDEŞLİK İLKESİ

Bir akıl yürütmede bir terime başta hangi anlam verilirse, akıl yürütme boyunca o terimin aynı anlamda kullanılması gerektiği ilkesidir.

ÇELİŞMEZLİK İLKESİ

Zihnin, birbiriyle çelişik iki önermeden birini doğru kabul ettiğinde diğerini zorunlu olarak yanlış kabul etmesi durumudur.

ÜÇÜNCÜ HÂLIN İMKÂNSIZLIĞI İLKESİ

Bir önermenin ya doğru ya da yanlış olması, üçüncü bir seçeneğin bulunmamasıdır.

YETER-SEBEP İLKESİ

Yeterli neden olmadan hiçbir yargının doğru, hiçbir olgunun da var olamayacağı ilkesidir.

ÖNERME

Doğru ya da yanlış bir yargı bildiren ifadelerdir.

DOĞRULUK

Bir önermenin ifade ettiği yargının gerçeğe uygun olmasıdır.

TUTARLILIK (MANTIKSAL)

Bir akıl yürütmeye tüm önermelerin doğru olması ve aralarında çelişki bulunmaması durumudur.

ÇELİŞİKLİK

Biri doğruyken diğeri yanlış olan düşünceler ya da önermelerdir.

GEÇERLİLİK

Bir akıl yürütmeye sonucun öncülden ya da öncüllerden zorunlu olarak çıkması durumudur.

GÖRÜŞ

İnsanın belli bir konudaki kişisel yargısıdır.

AKIL YÜRÜTME

Öncüllerden sonuç çıkarmaktır.

ARGÜMAN

Bir görüşü doğrulamak veya güçlendirmek amacıyla ya da öncüllerden belli bir sonucun çıkarılmasıdır.

BÖLÜM III: AKIL YÜRÜTME BİÇİMLERİ VE ARGÜMANTASYON

ÖNCÜL

Akil yürütmeye sonucu desteklemek için öne sürülen gerekçelere verilen addır.

SONUÇ (ÖNERMESİ)

Öncüllerle kanıtlanan önermeye verilen addır.

TÜMDENGELİM

Genel bir yasa ya da yargıdan yola çıkarak özel birtakım sonuçlara ulaşmaktır.

TÜMEVARIM

Gözlemlenen birçok olaydan hareketle bir genelleme ortaya koymaktır.

ANALOJİ

Bazı yönlerden birbirine benzeyen şeylerin başka özellikler bakımından da benzer olacağını kabul etmektir.

ARGÜMANTASYON

Argüman oluşturma sürecine verilen addır.

BÖLÜM IV: SAFSATALAR VE MANTIK HATALARI

SAFSATA

Bir düşünceyi ortaya koyarken ya da anlamaya çalışırken yapılan yanlış çıkarımlardır. Akıl yürütme kurallarına uymamanın yanında anlam ve içerik bakımından yapılan hatalar nedeniyle ortaya çıkar.

GENELLEŞTİRME (SAFSATA)

Özel durumlardan, istisnai hâller için geçerli olan kurallardan genel ilkelere ve ifadelere sıçrama yanlıştır.

KISIR DÖNGÜ

Sonucun kendisinin veya bir kısmının önermelerin içinde bulunması durumudur.

ALAKASIZ SONUÇ

İddia edilen şeyle ilgisi olmayan bir sonuç çıkarılmasından doğan hatadır.

NİTELİKSEL ADAM KARALAMA

Bir kimsenin görüşlerinin yanlış olduğuna dair delil sunmak yerine, o kimsenin niteliklerine saldırarak reddetme veya karşı iddiada bulunmadır.

SEN DE

Bir iddiaya cevap verme yerine, iddia sahibinin söyledikleri ile davranışlarının tutarlılık içinde olmadığı savıyla karşı iddiada bulunmadır.

İSPATLAMA MECBURIYETİ

Bir şeyin yanlışlığının ispatlanamamış olması nedeniyle doğru olduğunu ya da doğruluğunun ispatlanamamış olması nedeniyle yanlış olduğunu ileri sürmedir.

YANLIŞ SEBEP

İki olayda yeterli delil olmaksızın birinin diğerinin meydana gelişine neden olduğu şeklindeki hatalı çıkarımdır.

YETERSİZ ÖRNEK

Bütünü temsil etmeyen bir örnek kullanılarak yapılan akıl yürütmedir.

ORTAK TUTUMA BAŞVURMA

Öneriyi kabul ettirmek için bu önerinin büyük çoğunluğun ortak bir davranışı olduğu düşüncesine başvurarak doğru olduğunu iddia etmedir.

İMALI SORU

Soru soranın düşünceleri ile uyumlu sonuçlar ortaya çıkarmayı ve cevap vereni suçlu duruma düşürmeyi amaçlayan sorular sorulmasından doğan hatadır.

İRRASYONEL OTORITE

Bir iddianın doğruluğunun konuyla ilgili otorite olmayan bir kişinin veya alan dışı bir uzmanın görüşlerine dayandırılarak savunulmasıdır.

OTORITEYE BAŞVURMA

Bir iddianın kabulü için bir otoriteye veya bu otoriteye duyulan saygıya, korkuya başvurulması durumudur.

DUYGU SÖMÜRÜSÜ

Argümanı karşısındakine kabul ettirebilmek için onun acıma hissinden yararlanma durumudur.

Akademik Bilgi Notu - 10. Sınıf Felsefe Müfredatı Uyumludur.